

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
AMICUS EUROPAE

**FAE Policy Paper
nr 5/2016**

Jakub GAJDA

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

Wyniki pierwszej tury wyborów parlamentarnych z 26 lutego 2016 roku wskazują na konsekwencję w podążaniu Iranu drogą reform, wytyczoną przez rząd prezydenta Hassana Rouhaniego w 2013 roku. Polityczna odwilż w cieniu Demawendu trwa głównie dzięki efektom działań umiarkowanego i otwierającego się na współpracę z Zachodem gabinetu. Szczególną rolę należy w tym kontekście przypisać Dżawadowi Zarifowi, który pełni funkcję ministra spraw zagranicznych Iranu i w dużej mierze jest współautorem konstruktywnego porozumienia w kwestii nuklearnej z grupą P5+1.

Dzięki skuteczności i powściągliwości obecnego rządu irańska gospodarka po latach sankcji i utrudnień ma szansę otworzyć się na świat. Teraz znacznie większa liczba zwolenników Rouhaniego zasiądzie również w parlamentarnych ławach oraz w Zgromadzeniu Ekspertów, którego najważniejszym przywilejem w ośmioletniej kadencji może być wybór kolejnego najwyższego przywódcy (urząd z założenia jest dożywotni). Napływające z Teheranu informacje należy potraktować za pozytywne, zarówno z punktu widzenia interesów izolowanego przez lata Iranu, jak i państw europejskich mogących na zbliżeniu z Iranem wiele zyskać. W tym kontekście mowa głównie o współpracy gospodarczej, ale również m. in. o wspólnej strategii walki z Państwem Islamskim (IS).

Reformiści mocniejsi w parlamencie

Zasadniczo irańskie wybory jeszcze się nie zakończyły, gdyż w niektórych regionach kraju żaden z kandydatów nie zdołał zdobyć wymaganych 25 proc. poparcia i do wyłonienia pełnego składu parlamentarzystów konieczna będzie druga tura. Dotychczas wyjaśniła się kwestia 221 z łącznej liczby 290 mandatów, do zdobycia pozostaje zatem aż 69 mandatów. Mimo to już w tej chwili uznać należy, że sukces wyborczy odniósł obóz umiarkowany (zwany też reformistycznym), który zdobył w parlamencie 83 miejsca. Wynik „Listy Nadziei” pod przewodnictwem

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

FAE Policy Paper nr 5/2016

Jakub Gajda

Mohammada Rezy Arefa jest znakomity, gdyż w stosunku do wyborów z 2012 roku, reformiści zdobyli o 51 mandatów więcej, a liczba ta w związku z drugą turą może jeszcze wzrosnąć.

Dotkliwą porażkę wyborczą odniosą z kolei najprawdopodobniej konserwatyści, którzy zdobywając dotychczas 64 mandaty mają ich obecnie o 93 mniej niż w ostatnich wyborach. Nawet, możliwe jedynie czysto teoretycznie, zdobycie „pełnej puli” w drugiej turze (ogłoszonej na 29 kwietnia) nie uchroni „Wielkiej Koalicji Konserwatystów”, której przewodzi Gholamali Haddad Adel, od okrojonego udziału w posiedzeniach *Madżlesu* (Parlamentu) Islamskiej Republiki Iranu X Kadencji (2016-2022).

Trzecią siłą, która wejdzie do irańskiego parlamentu, jest „Koalicja Głos Narodu” firmowana przez Alego Motahariego. Ta konserwatywna, acz niekiedy określana również mianem umiarkowanie postępowej, frakcja zdobyła 10 mandatów (o 7 więcej niż w ostatnich wyborach).

Dodać należy, że 55 mandatów powędrowało do kandydatów niezależnych, zaś 5 przysługuje „z urzędu” irańskim mniejszościom religijnym. Do uzyskania większości bezwzględnej w irańskim parlamencie potrzebnych jest posiadanie aż 146 miejsc, a zatem na obecnym etapie oczywistym jest, że najprawdopodobniej kandydaci żadnej z list nie zdobędą absolutnej większości w ławach poselskich 290-osobowej izby. Aby to osiągnąć, reformiści musieliby „zgarnąć” aż 65 miejsc.

Sukces Rafsandżaniego

Równoległe z elekcją parlamentarną, w Iranie odbyły się nie mniej istotne wybory do Zgromadzenia Ekspertów – najwyższego ciała wybieranego przez społeczeństwo irańskie, które odpowiedzialne jest za wybór *Rahbara* – najwyższego przywódcy IRI, stojącego *de facto* ponad prezydentem i parlamentem na straży ideałów rewolucji z 1979 roku (obecnie jest nim Ali Chamenei). Niemniej kontrolowanie poczynań najwyższego przywódcy w zgodności z ideałami rewolucji islamskiej (opiniowanie), a nawet ewentualne odwołanie z urzędu znajduje się

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

FAE Policy Paper nr 5/2016

Jakub Gajda

właśnie w kompetencji Zgromadzenia Ekspertów. Organ ten składa się z 88 członków – wykształconych, zasłużonych i uznanych duchownych szyickich, którzy wybierani są raz na osiem lat.

Ostateczny wynik tegorocznych wyborów do tego gremium pokazuje, że w Zgromadzeniu Ekspertów ze znakomitym wynikiem zadebiutowała frakcja byłego prezydenta IRI, Haszemiego Rafsandżaniego, który uważany jest obecnie za jeden z filarów obozu postępowego i najbliższego sojusznika prezydenta Rouhaniego w irańskim establishmencie. Obaj politycy wejdą zresztą w skład Zgromadzenia, gdzie wraz ze swoimi sojusznikami zajmą aż 52 miejsca.

Tymczasem do Zgromadzenia nie wejdzie wielu z duchownych, uważanych powszechnie za konserwatywnych. Zabraknie m.in. filarów irańskich konserwatystów, takich jak Mohammad-Taqi Mesbah-Yazdi oraz Mohammad Yazdi. Niewiele brakowało, a w składzie nowego Zgromadzenia nie byłoby również wpływowego, ultrakonserwatywnego ajatollaha Ahmada Dżannatiego, ostatecznie zajął on ostatnią „biorącą” pozycję na listach w Teheranie.

Sukces reformistów w Zgromadzeniu Ekspertów jest o tyle istotny, że wiek (77 lat) i najprawdopodobniej nienajlepszy stan zdrowia obecnego najwyższego przywódcy sprawiają, iż podczas nadchodzących ośmiu lat dojdzie do konieczności wyboru i mianowania kolejnego, trzeciego już *Rahbara* Islamskiej Republiki Iranu. Zgromadzenie Ekspertów to ciało bardzo specyficzne – zbiera się tylko raz w roku, jednak niekiedy właśnie po to, by podjąć wspomnianą i zarazem najistotniejszą dla Iranu decyzję na kolejnych kilka, kilkanaście, albo i więcej lat.

Wyniki tegorocznych wyborów całościowo zostały okrzyknięte jako sukces irańskich reformatorów, którzy wydatnie wzmocnią swą pozycję. Konserwatyści będą nadal liczącą się siłą zarówno w parlamencie, jak i w Zgromadzeniu Ekspertów. Co warto podkreślić, konserwatyści zachowują też większość w mianowanej przez najwyższego przywódcę Radzie Strażników, która może odrzucać ustawy uchwalane przez parlament, a także aprobuje wszystkie kandydatury na urzędy i do instytucji wybieranych w wyborach powszechnych. Siły

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

FAE Policy Paper nr 5/2016

Jakub Gajda

na irańskiej scenie politycznej pozostają zatem nadal wyrównane, jednocześnie najprawdopodobniej wszystkie bezpośrednio wybierane przez społeczeństwo instytucje znajdują się w większości w rękach obozu reformistów.

Przebieg kampanii i wyborów

Zachodnie media jak zwykle bacznie przyglądały się kampanii wyborczej w Iranie. W centrum uwagi pozostawały oczywiście działania wyżej wspomnianej Rady Strażników i doniesienia o dyskwalifikacji kandydatów ze środowisk reformistycznych. Najgłośniejszą sprawą było niedopuszczenie do udziału w wyborach do Zgromadzenia Ekspertów Hassana Chomeiniego – wnuka wielkiego ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego, założyciela IRI i jej pierwszego najwyższego przywódcy. Wnuk „ojca rewolucji islamskiej” jest dziś zwolennikiem obozu reformistycznego i w tym dopatrywano się dyskwalifikującej decyzji Rady Strażników.

Zdecydowana większość spośród zdyskwalifikowanych kandydatów zarówno do *Madżlesu*, jak i do Zgromadzenia Narodowego wiązana była z obozem reformistów. Niemniej, jak się okazało, nie przeszkodziło to w znaczącym wzroście składu osobowego tej frakcji w wybieralnych instytucjach irańskich.

Prognozy na drugą turę i przyszłość

Mohammad Reza Aref, były wiceprezydent i jeden z liderów irańskich reformistów uważa, że jego frakcja jest w stanie zdobyć 40 z 69 pozostałych miejsc w parlamencie. W takim układzie przewaga reformistów byłaby zdecydowana. Niemniej przeciwwaga obozu konserwatywnego tak czy inaczej będzie w najbliższych latach znacząca. Należy też wziąć pod uwagę inny scenariusz. Jeżeli w drugiej turze wygraliby dość znacząco konserwatyści (co jest jak najbardziej możliwe), a siły w *Madżlesie* mogłyby się mniej więcej wyrównać, to prawdopodobnie zaostrzyłoby to polityczną rywalizację i utrudniło działania ustawodawcze.

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

FAE Policy Paper nr 5/2016

Jakub Gajda

Tak czy inaczej wyniki wyborów świadczą o rosnącej sile Hassana Rouhaniego i poparciu dla jego działań ze strony coraz większej liczby rodaków. Społeczeństwo irańskie, ale również politycy uznawani za umiarkowanie konserwatywnych, tacy jak Ali Laridżani (obecny przewodniczący *Madżlesu*, który poparł frakcję reformistów) widzą w kierunku obranym przez Rouhaniego szanse dla przyszłości kraju. Jest to niezwykle istotne również w kontekście przyszłorocznych wyborów prezydenckich, w których obecny prezydent zapewne walczył będzie o reelekcję. Dzisiaj wydaje się on być zdecydowanym faworytem w starciu z jakimkolwiek innym irańskim politykiem.

Zmiany na irańskiej scenie politycznej to niewątpliwie efekt myślenia pragmatycznego, związanego ze zmieniającą się rzeczywistością zarówno w samym Iranie, jak i z geopolitycznymi zmianami w regionie. Republika Islamska – irański system ustrojowy, który przez wielu zachodnich komentatorów uznawany jest za reżimowy i wręcz autokratyczny ze względu na nie w pełni demokratyczny charakter, w pewnym sensie zaczyna przekonywać, że głosy społeczeństwa są w nim jednak ważnym elementem. Kontrola organów państwowych nominowanych przez najwyższego przywódcę również odgrywa ogromną rolę, ale niekoniecznie ma ona dominujący charakter. Zmiany w Radzie Strażników czy wybór na stanowisko najwyższego przywódcy będą ostatecznie leżały w kompetencji instytucji, których członków wyłoniono w sposób bezpośredni. W takim układzie zmiany są tylko kwestią czasu.

Oczywiście, wciąż zarówno w Iranie, jak i na emigracji rozliczne grupy konsekwentnie negują irański system i skupiają się wyłącznie na krytyce władz. Być może warto jednak dać szansę zmianom, gdyż atmosfera w Iranie w ostatnich latach rzeczywiście przechodzi transformację. Z pewnością przy obecnym układzie można założyć przyspieszenie reform obecnego rządu, a także rozwój dialogu z Zachodem. Zarówno na płaszczyźnie politycznej, jak i gospodarczej Iran może stać się niebawem jednym z najważniejszych partnerów Unii Europejskiej w regionie, w którym coraz trudniej o stabilnych partnerów.

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

FAE Policy Paper nr 5/2016

Jakub Gajda

*Tezy przedstawiane w serii „Policy Papers” Fundacji Amicus Europae
nie zawsze odzwierciedlają jej oficjalne stanowisko !*

Kontakt

**Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
„Amicus Europae”**

Aleja Przyjaciół 8/5
00-565 Warszawa

Tel. +48 22 622 66 33

Tel. +48 22 622 66 03

Fax:+48 22 629 48 16

email: fundacja@fae.pl, www.fae.pl

FAE Policy Paper nr 5/2016

**Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo
pragmatyzmu i umiarkowania?**

Autor: Jakub Gajda

Ekspert Zespołu Analiz Fundacji *Amicus Europae* oraz Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego.

Orientalista, publicysta i tłumacz prasowy z języków perskiego, *dari*, tadżyckiego i *paszto*.

Obecnie przygotowuje dysertację doktorską nt. Iranu, Afganistanu i Azji Centralnej.

Wyniki wyborów w Iranie – zwycięstwo pragmatyzmu i umiarkowania?

FAE Policy Paper nr 5/2016

Jakub Gajda

Nadrzędną misją **Fundacji „Amicus Europae”** jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspieranie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.